

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

С.В. Копилова, О.О.Власенко

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОХОДЖЕННЯ
ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ**

для здобувачів вищої освіти зі спеціальності С4 Психологія

Київ – 2025 рік

УКЛАДАЧІ: доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук Світлана КОПИЛОВА

доцент, доктор психологічних наук, доцент кафедри психології, філософії та суспільних наук Олена ВЛАСЕНКО

Рецензент: професор, доктор психологічних наук, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук Ольга ДРОБОТ

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук Протокол № 1 від 25.08.2025

Методичні рекомендації схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025р.

Голова НМР ННГІ

Сергій ГУБАРЄВ

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Загальні положення	4
2. Структура практики	6
3. Зміст практики	7
4. Організація проведення переддипломної практики	11
4.1. Бази практик.	11
4.2. Керівництво практикою	12
4.2.1. Обов'язки здобувачів практикантів під час проходження практики	12
4.2.2. Обов'язки керівника практики від університету	12
4.2.3. Обов'язки керівника практики від бази практики	12
4.3. Перелік звітної документації	13
4.4. Форми і методи контролю проходження практики	13
4.5. Оцінювання результатів проходження практики	14
4.6. Шкала відповідності оцінок	18
5. Методичні рекомендації до проходження практики та оформлення звітної документації.	19
5.1. Методичні рекомендації щодо опису системи супервізії в організації	19
5.2. Методичні рекомендації щодо організації й проведення психодіагностичного обстеження психоемоційного стану дітей та дорослих.	19
5.3. Методичні рекомендації щодо проведення заходів корекційно- розвивального характеру	20
5.4. Методичні рекомендації щодо узагальнення інноваційного досвіду та відображення результатів у формі презентації	22
5.5. Методичні рекомендації щодо виконання індивідуального завдання	22
5.6. Методичні рекомендації щодо ведення звітної документації	23
6. Список рекомендованих джерел	27
Додаток А. Орієнтовний перелік психодіагностичних методик	29
Додаток Б. Орієнтовний перелік корекційних і розвивальних програм	
Додаток В. Зразок сценарію соціально-психологічного тренінгу	
Додаток Г. Зразки карт професійної рефлексії	

ВСТУП

Перспектива реінтеграції деокупованих територій зумовлює необхідність підготовки висококваліфікованих спеціалістів соціально-гуманітарного профілю. Зміна змісту і структури завдань, які професіонал вирішує самостійно, зумовлює підвищення рівня вимог до практичної підготовки майбутніх психологів

Метою переддипломної практики оволодіння сучасними методами та формами організації праці в галузі майбутньої професії, набуття дослідницьких навичок, удосконалення умінь і навичок виконання функціональних обов'язків практичного психолога, а також прийняття самостійних рішень під час виконання конкретних завдань у виробничих умовах.

. Завдання:

- Закріплення і практичне використання теоретичних знань з фахових дисциплін оволодіння методами наукового дослідження;
- удосконалення системи умінь та навичок щодо вирішення типових завдань відповідно до посад, які може обіймати випускник вищого навчального закладу, основним видом діяльності якого є надання психологічної допомоги
- розвиток умінь планування та проведення емпіричного дослідження; формування та закріплення вмінь складати програму дій на основі самостійно сформульованих гіпотез
- удосконалення навичок самостійної науково-дослідницької роботи, аналізу та узагальнення теоретичних і емпіричних даних;
- розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у вирішенні практичних завдань;

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Практика проводиться на базах практики, які відповідають певним вимогам. Об'єктами практики можуть бути установи та організації різних форм власності, які функціонують не менше двох років. Вони мають застосовувати передові форми та методи надання психологічної допомоги. Штат має бути укомплектований висококваліфікованими фахівцями.

У результаті проходження навчальної ознайомчої практики здобувач освіти повинен **знати**:

- характеристику організаційної структури закладу, установи, служби;; систему супервізії в закладі;
- особливості професійної діяльності практичного психолога у структурному підрозділі ; особливості використання ним інформаційних і комунікаційних технологій;
- види діяльності, що відповідають функціональним обов'язкам психолога (психодіагностика, психокорекція, психотерапія, консультування, профорієнтація, психоедукація тощо);
- Вікові, гендерні, етнічні й культурні чинники розвитку особистості в кризових умовах

- Психологічні проблеми реінтеграції ВПО, учасників бойових дій в умовах воєнного стану
- Психологічний стан населення в умовах воєнного стану (у тому числі, на деокупованих територіях) та шляхи психологічної допомоги

Вміти:

- Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань
- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.
- Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження
- Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).
- Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно.
- Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості

Мати компетентності:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології;
- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання);
- здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації;
- здатність дотримуватися норм професійної етики;
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
- Здатність до роботи з ідентичністю та посиленням адаптаційних ресурсів для продуктивної реінтеграції особистості

2. СТРУКТУРА ПРАКТИКИ

Виробнича практика бакалаврів складається з трьох змістовних модулів загальною кількістю 180 годин. Перелік змістовних модулів та кількість годин для здобувачів освіти наведені у таблиці

№ п/п	Навчальні елементи	К-ть годин
1	Модуль 1. Організаційно-управлінський Підготовчий етап практики: оформлення гарантійних листів, ознайомлення з програмою практики, відвідування настановної конференції, складання індивідуального плану проходження практики Знайомство зі структурою, підрозділами, основними напрямками діяльності і функціями психологічної служби закладу, установи Ознайомлення з планом діяльності установи та принципами його розробки Система супервізії в установі. Способи впливу на мотивацію Особливості використання інформаційних і комунікаційних технологій психологом	30
2	Модуль 2. Інноваційні практики в кризових умовах Виконання видів діяльності, що відповідають функціональним обов'язкам психолога (психодіагностика, психокорекція, профорієнтаційна робота, психопрофілактична робота тощо) Підготовка, підбір методик та проведення психодіагностичного обстеження, складання відповідних протоколів Залучення до розробки і проведення заходів корекційно-розвивального характеру на основі результатів психодіагностичного обстеження Оволодіння методами поширення психологічних знань серед населення, персоналу тощо; залучення до участі у заходах профілактичного й просвітницького характеру, що проводиться психологом закладу, установи Вікові, гендерні, етнічні й культурні чинники розвитку особистості в кризових умовах. Психологічні проблеми реінтеграції ВПО, учасників бойових дій в умовах воєнного стану. Психологічний стан населення в умовах воєнного стану (у тому числі, на деокупованих територіях) та шляхи психологічної допомоги	120
3	Модуль 3. Науково-дослідницький Виконання індивідуальних завдань з практики в рамках та у відповідності до теми кваліфікаційної роботи; набуття досвіду виконання науково-дослідницької роботи	120

	Підбір та адаптація психодіагностичних методик. Опис та обґрунтування Формування вибірки та її характеристика Збирання даних відповідно до теми кваліфікаційної роботи й проблеми дослідження Обробка даних та застосування статистичних методів Інтерпретація отриманих даних Розробка практичних рекомендацій щодо вирішення психологічної проблеми Завершальний етап: оформлення звітної документації; відвідування підсумкової конференції, рефлексія результатів практики	
4	Разом	270

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Зміст програми навчальної практики та організаційні заходи щодо виконання наведені у таблиці:

Програма практики	Види робіт під час практики	Форма звітності
Модуль 1. Організаційно-управлінський		
Знайомство зі структурою, підрозділами, основними напрямками діяльності і функціями психологічної служби закладу, установи Система супервізії в установі. Способи впливу на мотивацію	Проходження інструктажу з техніки безпеки Ознайомлення з правилами внутрішнього розпорядку Знайомство з особливостями організаційно-правового, нормативно-правового і матеріально-технічного забезпечення діяльності установи/організації; Вивчення нормативних документів Зустріч із керівником закладу освіти Бесіди з керівником від бази практики Ознайомлення з офіційним сайтом закладу освіти Бесіда з психологом	Професійно-орієнтоване завдання 1: Опис системи супервізії в організації.
Модуль 2. Інноваційні практики в кризових умовах		
Виконання видів діяльності, що відповідають	Ознайомлення з особливостями діагностики клієнтів, що зазнали	Професійно-орієнтоване завдання 2:

функціональним обов'язкам психолога (соціально-психологічний модуль, діагностичний, корекційно-розвивальний, соціально-психологічний модуль). Набуття навичок оформлення документації	травматичний вплив в умовах воєнного стану Спільно з психологом підібрати методики, що дозволяють діагностувати психоемоційний стан дітей та дорослих. Провести психодіагностичне обстеження особистісних якостей клієнтів Самостійне проведення психодіагностичної роботи: аналіз проблемної психологічної ситуації Самостійне заповнення протоколів дослідження, аналіз результатів дослідження та складання психологічного висновку на основі даних по всім методикам	Опис використаних методик та два протоколи психодіагностичного обстеження клієнта
	Ознайомлення із системою психологічної корекції, яка застосовується у психологічних та соціальних службах; присутність на відповідних заходах Спільна з психологом розробка і проведення заходів корекційно-розвивального характеру на основі результатів психодіагностичного обстеження . Друге заняття розробляється і проводиться самостійно, в присутності психолога Присутність на заходах, що проводяться психологом/здобувачами-практикантами	Професійно-орієнтоване завдання 3: протоколи 2 заходів корекційно-розвивального характеру
	Оволодіння методами поширення психологічних знань серед населення, персоналу тощо; залучення до участі у заходах	Вказівка на участь у щоденнику практики

	профілактичного й просвітницького характеру, що проводиться психологом закладу, установи Самостійне проведення профорієнтаційного заходу	
Вікові, гендерні, етнічні й культурні чинники розвитку особистості в кризових умовах. Психологічні проблеми реінтеграції ВПО, учасників бойових дій в умовах воєнного стану. Психологічний стан населення в умовах воєнного стану (у тому числі, на деокупованих територіях) та шляхи психологічної допомоги	Участь у заходах, що проводяться службою Спостереження під час участі у заходах Вивчення методичної літератури Бесіди з психологом Вивчення нових підходів та інноваційного досвіду роботи практичних психологів з новими категоріями клієнтів – учасниками бойових дій, внутрішньо переміщеними особами тощо На основі узагальнення досвіду надання психологічної допомоги представникам різних етнічних, гендерних, вікових, соціальних груп підготувати презентацію Участь у супервізії та методичних об'єднаннях	Відображення у робочих записах в щоденнику Презентація
Модуль 3. Науково-дослідницький		
Вивчення нових підходів та інноваційного досвіду роботи практичних психологів з новими категоріями клієнтів – учасниками бойових дій, внутрішньо переміщеними особами тощо	Ознайомлення з особливостями організації й здійснення науково-дослідницької діяльності; ознайомлення з нормативними документами З урахуванням вимог, викладених у нормативних документах, скласти календарний графік написання кваліфікаційної роботи Ознайомлення з вимогами оформлення бібліографічного	Графік написання кваліфікаційної роботи Список використаних джерел Зміст, мета і завдання дослідження

	списку джерел Підбір літератури та оформлення списку джерел до написання кваліфікаційної роботи відповідно до вимог Завершити роботу над формулюванням мети і завдань дослідження. Забезпечити узгодження завдань дослідження зі змістом роботи	
Обґрунтування вибірки і методик, які будуть використані при проведенні емпіричного дослідження в рамках і у відповідності до теми кваліфікаційної роботи	Вивчення методичної літератури Бесіда з науковим керівником і психологом Підбір і адаптація психодіагностичних методик з урахуванням віку Опис вибірки Опис психодіагностичних методик Проведення емпіричного дослідження Обробка результатів Написання висновку	Опис методик Опис вибірки Зведені таблиці з результатами обстеження Інтерпретація результатів емпіричного дослідження
Розробка практичних рекомендацій відповідно до теми кваліфікаційної роботи та їх апробація	Вивчення методичної літератури Визначення теоретичних основ вирішення проблеми Розробка практичних рекомендацій та обговорення з керівником роботи та психологом організації Упровадження розроблених рекомендацій у практику діяльності організації, отримання зворотного зв'язку	Опис практичних рекомендацій з вказівкою літератури
Завершальний етап: оформлення звітної документації; відвідування підсумкової конференції, рефлексія	Вивчення методичних рекомендацій до проходження практики та оформлення звітної документації Підготовка первинного варіанту щоденника і звіту в	Оформлення робочих записів у щоденнику практики та написання висновків у звіті

результатів практики	електронній формі та передача керівнику від університету на перевірку Обговорення зауважень та кінцеве оформлення звітної документації Відвідування підсумкової конференції, захист результатів практики, надання пропозицій щодо удосконалення	
----------------------	---	--

4 ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

4.1 Бази практик

База практики – це заклад освіти, установа, підприємство, організація незалежно від форми власності і підпорядкованості, призначена для проведення практики студентів, що має можливість забезпечувати виконання програми практики для освітнього рівня «бакалавр».

Орієнтовний перелік баз навчальної практики:

- заклади системи соціального обслуговування і соціального захисту (притулки для Установи/заклади системи соціального захисту (притулки для дітей, інтернатні заклади, реабілітаційні центри тощо)
- Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (центри соціально-психологічної допомоги, центри для ВІЛ-інфікованих дітей та молоді, центри соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з обмеженими можливостями тощо)
- Дошкільні навчальні заклади системи дошкільної освіти (за умови наявності психолога)
- загальноосвітні та інші навчальні заклади системи загальної середньої освіти
- Заклади вищої освіти різних типів (за умови наявності посади психолога)

Регламентуючими документами щодо затвердження бази практики є договір про проходження практики між ТНУ ім.В.І.Вернадського і базою практики, на основі якого готується направлення на проходження практики. У випадку самостійного вибору бази практики студент зобов'язаний надати кафедрі психології, філософії та суспільних наук ТНУ ім.В.І.Вернадського гарантійний лист із закладу освіти, підприємства (організації, установи), де він проходитиме практику, за підписом керівника закладу освіти і з відповідною печаткою бази практики.

. Під час проходження практики студенти повністю підпорядковуються внутрішньому трудовому розпорядку бази практики. Під час переддипломної практики здобувачі освіти працюють під керівництвом психолога та проводять окремі заходи, передбачені програмою практики, самостійно, залучаються до виконання різних доручень.

4.2 Керівництво практикою

4.2.1. Обов'язки здобувачів-практикантів під час проходження практики

- участь у настановній та підсумковій конференціях
- своєчасне прибуття на базу практики; проходження інструктажу з охорони праці та дотримання правил охорони праці та техніки безпеки; вивчення та дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку бази практики
- ознайомлення та виконання в повному обсязі завдань, передбачених програмою практики
- розробка та затвердження у керівника практики від кафедри індивідуального плану з проходження практики;
- погодження з керівником практики від підприємства графіку виконання програми та суворе його дотримання
- дотримання норм поведінки та принципів Кодексу психологів
- виконання розпоряджень адміністрації бази практики та керівників практики
- своєчасна підготовка та подання на перевірку документації з практики; за день до закінчення строку практики одержати відгук-оцінку керівника практики від підприємства
- написання, оформлення та захист звіту з практики

4.2.2. Обов'язки керівника практики від університету

- Організація та проведення настановної конференції, ознайомлення з програмою практики та вимогами до оформлення документації, призначення старост груп, проведення інструктажу з охорони праці, підготовка і надання на базу практики направлення та програму практики
- Надання допомоги в організації і плануванні заходів практики, складанні індивідуальних завдань
- Забезпечення оперативного зв'язку зі студентами та підтримання контакту з керівником від бази практики, сприяння своєчасному вирішенню проблемних ситуацій
- Контроль ходу практики та оцінювання роботи здобувачів освіти після завершення практики
- Складання характеристики-відгуку, перевірка документації з практики, прийняти у складі комісії залік

4.2.3. Обов'язки керівників практики від бази практики

- Організація підготовки і видання наказу про зарахування студентів на практику;
- Організація робочого місця та створення матеріально-технічних умов проходження практики
- Проведення інструктажу з техніки безпеки
- Складання графіку проходження здобувачами освіти практики
- Забезпечення необхідною інформацією, нормативними та іншими матеріалами; допомога у підборі матеріалів для виконання завдань; залучення до участі у поточній роботі, яка відповідає завданням практики

- Контроль дотримання здобувачами-практикантами правил внутрішнього трудового розпорядку, трудової дисципліни та правил безпеки
- Складання характеристики-відгуку

4.3. Перелік звітної документації:

Проходження виробничої практики передбачає оформлення звіту. Після закінчення практики **протягом трьох робочих днів** здобувач освіти повинен подати на кафедру

1. Щоденник практики
2. Звіт з практики, що містить (обсяг не менше 12 сторінок):
 - Опис системи супервізії в організації
 - Протоколи психодіагностичної й корекційно-розвивальної роботи
 - Презентація: узагальнення досвіду надання психологічної допомоги представникам різних етнічних, гендерних, вікових, соціальних груп в кризових умовах
3. Індивідуальне завдання:
 - 1) календарний план написання кваліфікаційної роботи; список використаних джерел; мета і завдання дослідження (кваліфікаційної роботи) та зміст роботи
 - 2) обґрунтування вибірки емпіричного дослідження; обґрунтування, підбір і опис методик, які використовуються в емпіричному дослідженні в рамках та у відповідності до теми кваліфікаційної роботи; обробка результатів емпіричного дослідження
 - 3) Розробка практичних рекомендацій та їх апробація

4.4 . Форми і методи контролю проходження практики

Під час проходження практики використовується система поточного та підсумкового контролю виконання окремих модулів та усієї програми практики. Робота здобувачів контролюється керівниками від бази практики та від кафедри.

Керівники проводять контроль за відвідуванням студентами баз практики, дотриманням ними режиму роботи, а також проходження практики відповідно до встановленого графіку, що фіксується студентами в щоденниках з практики та підтверджується підписом керівника практики від підприємства кожен день. Перевіряються поточні записи з виконаних питань програми, а також підсумковий звіт з практики.

Формою контролю рівня набуття програмних результатів навчання є залік. Умовою допуску здобувача до підсумкового заліку є виконання програми практики, наявність позитивних оцінок від керівників бази практики і представлення оформленого звіту й щоденника практики. Захист з практики проходить перед спеціально призначеною комісією з **трьох осіб** за участю викладача – керівника практики від університету.

4.5. Оцінювання результатів проходження практики

Під час оцінки результатів практики враховується:

- 1) присутність на настановній та підсумковій конференції з практики (8б.)

- 2) оцінка керівників практики від бази практики та від університету; надана характеристика, яка враховує трудову дисципліну, щоденну роботу здобувачів, підготовленість до виконання професійних функцій та проведення психологічного дослідження, особистісні і професійні якості практиканта (30б.)
- 3) якість ведення щоденника (12б), звіту (20б.), індивідуального завдання з практики (20 б.)
- 4) Своєчасність подання звітної документації та захист результатів практики (10б)

Критерії оцінювання якості ведення щоденника (12б.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Правильність назв, посад, прізвищ керівників	4	3	2	1	0
Конкретизація завдань та видів роботи	4	3	2	1	0
Рефлексивний характер ведення робочих записів	4	3	2	1	0

Критерії оцінювання різних видів професійно-орієнтованих завдань (якість підготовки звіту)

Критерії оцінювання опису системи супервізії (5б)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Дотримання вимог щодо структури опису	2	1,5	1	0,5	0
Повнота опису та індивідуальний стиль викладення	3	2,5	2	1,5	1

Критерії оцінювання протоколів психодіагностичної роботи (5б.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Дотримання вимог щодо оформлення протоколів	2	1,5	1	0,5	0
Повнота опису та грамотність формулювання висновків	3	2,5	2	1,5	1

Критерії оцінювання протоколів корекційно-розвивальної роботи (5б.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Дотримання вимог щодо оформлення протоколів	2	1,5	1	0,5	0
Повнота опису та грамотність формулювання висновків	3	2,5	2	1,5	1

Критерії оцінювання презентації по узагальненню інноваційного досвіду (5б.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Дотримання вимог щодо створення презентації	2	1,5	1	0,5	0
Дотримання рекомендацій щодо узагальнення інноваційного	3	2,5	2	1,5	1

досвіду та повнота висвітлення					
--------------------------------	--	--	--	--	--

Критерії оцінювання різних індивідуального завдання (якість підготовки звіту)

Критерії оцінювання результатів підготовчої роботи до емпіричного дослідження (56)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Відображення у календарному плані всіх етапів написання кваліфікаційної роботи	2	1,5	1	0,5	0
Відповідність завдань дослідження і змісту кваліфікаційної роботи	2	1,5	1	0,5	0
Відповідність вимогам щодо кількості та оформлення бібліографічного списку джерел	2	1,5	1	0,5	0

Критерії оцінювання процесів збирання та обробки емпіричних даних (106.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Дотримання вимог щодо обґрунтування та опису методик дослідження	2	1,5	1	0,5	0
Дотримання	2	1,5	1	0,5	0

вимог щодо обґрунтування та опису вибірки					
Дотримання вимог щодо застосування методів описової статистики	3	2,5	2	1,5	1
Інтерпретація результатів емпіричного дослідження (у тому числі аналіз кореляційних зв'язків)	3	2,5	2	1,5	1

Критерії оцінювання практичних рекомендацій за результатами емпіричного дослідження (5б.)

	Позитивна оцінка	Скоріше позитивна, ніж негативна	середня	Скоріше негативна, ніж позитивна	Негативна оцінка
Теоретичне обґрунтування	2	1,5	1	0,5	0
Самостійність та індивідуальний стиль розробки	3	2,5	2	1,5	1

Розподіл балів, які отримують студенти наведений у таблиці 2.

Таблиця 2 – Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Хід виконання практики				Оформлення звіту			Індивідуальне завдання	Своєчасність подання звітної документації та захист	Сума
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	Ведення щоденника	Аналіз системи супервізії в органі	Проведення психодіагностичної, психокорекційної, психопрофілактичної	Узагальнення інноваційного досвіду Дотримання			

				зації	роботи	вимог до оформлення		результатів практики	
13	15	10	12	5	10	5	20	10	
50%				50%					100%

4.6. Шкала відповідності оцінок

Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою		Значення оцінки
		для екзамену	для заліку	
A	90 - 100 балів	«відмінно»/«excellent»	«зараховано»/«passed»	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80 - 89 балів	«добре»/«good»		Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75 - 79 балів			Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 - 74 балів	«задовільно»/«satisfactorily»		Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60 - 68 балів			Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59 балів	«незадовільно»/«unsatisfactory» (з можливістю повторного складання)	«не зараховано»/«failed»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки

F	1-29 балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з обов'язковим повторним курсом)	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням курсу
----------	----------------------	--	--

5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ І ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ

5.1. Методичні рекомендації щодо опису системи супервізії в організації

Система супервізії в організації — це структурований процес професійної підтримки, навчання та контролю якості роботи фахівців (супервізантів) через аналіз їхньої практики зовнішнім або внутрішнім експертом (супервізором). Вона базується на принципах добровільності, конфіденційності та партнерства, спрямована на запобігання вигоранню, підвищення компетентності та розвиток навичок.

Опис системи супервізії в організації передбачає розкриття таких питань:

Яка форма організації супервізії застосовується: внутрішня (керівництво, колеги) чи зовнішня (залучені спеціалісти)

Які форми супервізії використовуються: індивідуальна (наставник-фахівець), групова (малі групи, конференції), змішана

Які методи супервізії переважають і чому: спостереження, бесіда/ діалог, аналіз документів, самооцінювання, моделювання ситуацій

Який спосіб фіксації проведеної роботи: ведення щоденників, звітів, планів професійного розвитку тощо

Наведіть приклади, як в системі супервізії організації реалізується навчальна (підвищення знань і кваліфікації, адміністративно-контрольна та підтримуюча функції супервізії

Наскільки дієвою, на вашу думку, є модель системи супервізії, яка застосовується в організації? Які ваші рекомендації щодо її можливого удосконалення чи покращення?

5.2. Методичні рекомендації щодо організації й проведення психодіагностичного обстеження психоемоційного стану дітей та дорослих

Психодіагностика — галузь психології, що вивчає теорію і практику встановлення психологічного діагнозу. Вона охоплює розробку вимог до інструментів оцінювання і вимірювання індивідуально-психологічних особливостей, правила обстеження, обробки та інтерпретації результатів, конструювання й апробацію методик діагностування. Основою психодіагностики є психометрика, яка передбачає кількісне вимірювання індивідуально-психологічних особливостей людини

Проводячи діагностичну роботу, здобувач-практикант повинен досконало знати процедуру дослідження та інструкцію, складати протокол, чітко

реєструвати емпіричні показники, зіставляти результати діагностики з результатами спостереження за поведінкою досліджуваного

В межах змістового модулю 2 здобувач - практикант спочатку за допомогою практичного психолога, а потім самостійно розробляє програму психодіагностичного обстеження дитини/дорослого. Здійснюючи діагностичну роботу, здобувач-практикант повинен досконало знати процедуру дослідження та інструкцію, складати протокол, чітко реєструвати емпіричні показники, зіставляти результати діагностики з результатами спостереження за поведінкою досліджуваного.

Протоколи індивідуальних досліджень повинні містити інформацію про особливості виконання досліджуваним тестових завдань. Зокрема, має бути відображено особливості встановлення контакту психолога і досліджуваного, ступінь інтересу досліджуваного до виконання запропонованих завдань, спосіб їхнього виконання, темп роботи, рівень працездатності тощо. Проведення індивідуальних досліджень включає проведення дослідження, обробку результатів, аналіз та інтерпретацію даних кожної методики, складання загальної психологічної характеристики досліджуваного і розробку рекомендацій. Групові дослідження включають проведення дослідження, обробку результатів, аналіз та інтерпретацію даних

5.3. Методичні рекомендації щодо проведення заходів корекційно-розвивального характеру

Психокорекція – це система заходів, спрямованих на виправлення недоліків психологічного розвитку або поведінки людини за допомогою спеціальних заходів психологічного впливу. Психокорекція орієнтована на клінічно здорову особистість, на дискретні характеристики внутрішнього світу людини незалежно від ступеня їх порушення, на теперішнє і майбутнє клієнтів, охоплює середній за тривалістю час надання психологічної допомоги. Психологічній корекції підлягають недоліки, що не мають органічної основи та не характеризуються як стійкі якості, сформовані вони доволі рано та практично не змінюються в процесі розвитку. С. Дубровіна розглядає психокорекцію як форму психолого-педагогічної діяльності, спрямовану на виправлення тих тенденцій психічного розвитку, які не відповідають гіпотетичній оптимальній моделі нормального розвитку

За змістом розрізняють корекцію: пізнавальної сфери; особистості; афективно-вольової сфери; поведінкових аспектів; міжособистісних стосунків; внутрішньогрупових взаємин (родинних, подружніх, колективних); дитячо-батьківських стосунків

При здійсненні психокорекційної роботи треба виходити з розуміння *норми психічного розвитку*, що є критерієм у прийнятті рішення щодо надання психологічної допомоги. Разом із тим необхідно враховувати, що особистість розглядається як певна цілісність, а відтак зміни, що вносяться у структурно-функціональні компоненти, неодмінно матимуть системний характер.

Також слід враховувати ситуацію розвитку суб'єкта, яка вказує на своєчасність й адекватність формування тих чи інших психічних феноменів.

Відтак для здійснення психокорекційної роботи спеціаліст повинен володіти необхідними знаннями про статевовікові закономірності розвитку особистості, сензитивні періоди розвитку окремих психічних процесів та психічних новоутворень, розумінням вікових криз, а також володіти спеціальними техніками, прийомами та методами розв'язання психологічних проблем.

Основними *принципами психокорекційної роботи* є:

1. Принцип єдності діагностики та корекції.
2. Принцип нормативності та індивідуальності розвитку.
3. Принцип системності розвитку психічної діяльності.
4. Діяльнісний принцип психокорекції.
5. Принцип автономності особистості.

Специфічною рисою психокорекції є орієнтація на клінічно здорових людей, що мають певні психологічні труднощі, які, втім, не позначаються на повній соціальній дезадаптації суб'єкта чи його внутрішньо психологічній дезінтеграції. Психокорекція зазвичай орієнтується на середню тривалість занять (10-15 зустрічей).

Психокорекція застосовується у ситуації вирішення актуальних проблем суб'єкта, які носять більш локальний характер у порівнянні з більш системними психологічними проблемами, які потребують психотерапевтичної допомоги. Зокрема, під дію психокорекційного впливу підпадають пізнавальні процеси, емоційно-вольова та мотиваційна сфера особистості, окремі аспекти поведінки та спілкування, невротичні стани, які вимагають внесення певних виправлень і компенсації.

В залежності від змісту і характеру психологічної проблеми психокорекцій на програма може бути як індивідуальною, так і груповою. Індивідуальна психокорекція є більш доцільною в ситуацію вирішення проблем інтимного характеру, групова – при вирішення проблем міжособистісного характеру.

Здобувач-практикант розробляє проведення групових та індивідуальних психокорекційних занять, які можуть бути спрямовані на 1) вирішення проблем шкільної дезадаптації (проблема невротизації, низького поведінкового самоконтролю, недостатнього розвитку окремих психічних пізнавальних процесів); 2) подолання нав'язливих страхів і високої тривожності; 3) оптимізацію самооцінки у певних сферах життєдіяльності; 4) подолання комунікативних бар'єрів та високого рівня конфліктності; 5) нівелювання дисгармонії особистісного розвитку. Психокорекційна робота реалізується за допомогою комплексу конкретних вправ і технік, які створюють необхідні умови для психологічних змін клієнта.

Психокорекційні заняття повинні відповідати певній структурі. Зокрема, необхідно вказувати мету заняття, його процедурне забезпечення, опис найбільш важливих моментів, опис методів і технік психокорекції

Психокорекційна робота розробляється й узгоджується спільно з керівником виробничої практики, а також практичним психологом організації, і проводиться лише в присутності чи за прямої участі останнього. Психокорекційна група може включати від 3 до 15 осіб.

5.4. Методичні рекомендації щодо узагальнення інноваційного досвіду та відображення результатів у формі презентації

1. Тема досвіду роботи психолога.
2. Автор досвіду (група авторів). Короткі відомості про автора досвіду.
3. Тривалість функціонування досвіду: довготривалий (більше 3 років) і короткочасний (менше 3 років).
4. Обґрунтування актуальності досвіду і його значення для удосконалення процесу надання допомоги в кризових умовах.
5. Виділення наукової основи досвіду: які наукові теорії, положення, розробки використовує психолог для удосконалення процесу надання психологічної допомоги.
6. Який передовий (новаторський) досвід використовував психолог і як.
7. Новизна досвіду (новий зміст, методи, форми, засоби). Рівень новизни: творчий досвід, раціоналізаторський досвід.
8. Зміст досвіду роботи (коротко): система конкретних професійних дій, система засобів, форм і методів роботи. Постановка експерименту і його результати.
9. Врахування у досвіді роботи психологічних особливостей дітей та дорослих
10. Яка результативність роботи з психологічної проблеми, як вона показана, чи наданий порівнювальний аналіз результативності роботи.
11. Наявність додатків і їх доцільність: конспекти занять, сценарії психопрофілактичних заходів, приклади корекційно-розвивальних завдань і дидактичних матеріалів, план роботи психологічної служб тощо.
12. Можливості і умови використання даного досвіду у масовій практиці надання психологічної допомоги різним категоріям населення.
Узагальнений досвід подається у формі презентації.

5.5. Методичні рекомендації щодо виконання індивідуального завдання

У теорії пізнання виділяють два рівні дослідження: теоретичний та емпіричний. Теоретичний рівень дослідження характеризується переважанням логічних методів пізнання. На цьому рівні отримані факти досліджуються, обробляються за допомогою логічних понять, висновків, законів та інших форм мислення. Емпіричний рівень дослідження характеризується переважанням чуттєвого пізнання. На цьому рівні форми теоретичного пізнання є, але мають підлегле значення

Емпіричне узагальнення – це система певних наукових фактів. Емпіричні закони відображають регулярність у явищах, стійкість у відносинах між явищами, що спостерігаються. Ці закони теоретичним знанням є. На відміну від теоретичних законів, що розкривають суттєві зв'язки дійсності, емпіричні закони відбивають більш поверховий рівень залежностей.

Основними методами здобуття емпіричного знання в науці є спостереження та експеримент. Спостереження - це такий метод отримання емпіричного знання, при якому головне - не вносити при дослідженні самим

процесом спостереження будь-які зміни до реальності, що вивчається. На відміну від спостереження в рамках експерименту явище, що вивчається, ставиться в особливі умови. Важливо підкреслити, що емпіричне дослідження не може розпочатися без певної теоретичної установки

Проведення емпіричного дослідження спрямоване на підтвердження або спростування гіпотези. Гіпотеза - це наукова пропозиція про можливі механізми, причини та фактори, що зумовлюють розвиток досліджуваних явищ, які ще не доведені, але є ймовірними. Одна з головних вимог до гіпотези – це можливість її подальшої експериментальної перевірки. Робоча гіпотеза - важливий елемент дослідження, вона синтезує апріорне уявлення про предмет дослідження визначає коло завдань, що вирішуються для досягнення поставленої мети. Висунення та обґрунтування початкової гіпотези відбувається з урахуванням теоретичних положень.

Опис процедури проведення емпіричного дослідження передбачає надання характеристики методів та методик (автор, призначення методики, опис стимульного матеріалу тощо); характеристику бази дослідження (де і коли проводилося або за допомогою яких інтернет ресурсів, якщо дослідження проводилося в онлайн форматі); опис вибірки - який контингент обраний для проведення дослідження. Вказуються групи, кількість осіб, які приймали участь у дослідженні, їх вік, стать та інші дані відповідно до мети дослідження. Обсяг вибірки залежить від теми і мети роботи та узгоджується з науковим керівником.

Після збирання даних проводиться обробка та аналіз результатів емпіричного дослідження відповідно до теми роботи. необхідно:

- представити узагальнені результати емпіричного дослідження у таблицях (або графічно);
- провести якісний і кількісний аналіз отриманих результатів з використанням методів математичної статистики;

Наступний крок - на підставі отриманих результатів емпіричного дослідження надати власні рекомендації та пропозиції щодо вирішення досліджуваної проблеми. Практичні розробки можуть мати вигляд профілактичної програми або рекомендацій щодо роботи психолога з певної категорією клієнтів.

5.5. Методичні рекомендації щодо ведення звітної документації

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми практики у письмовій формі. Головним документом звітності є **щоденник практики**, який містить такі розділи:

1. Титульна сторінка та відомості про прибуття/вибуття з бази практики – заповнюється у день прибуття/вибуття з бази практик (вказується керівник від бази практики, підпи якого завіряється печатками.

2. Індивідуальне завдання на практику: 1) розробка сценарію соціально-психологічного тренінгу для.....на тему «.....»; 2) проведення соціально-психологічного тренінгу дляна тему «.....»

3. Календарний графік проходження практики – заповнюється студентом разом з керівником практики від підприємства і керівником практики від університету. Календарний графік розробляється з урахуванням профілю бази практики та має враховувати програму практики. Графік включає види робіт, що виконуватимуться студентом, обсяг робіт та дати їх виконання. У графіку обов'язково має бути відмітка провіконання

4. Робочі записи під час практики – фіксуються основні види робіт, до яких був залучений здобувач-практикант, а також враження, набуті під час проходження практики (1-2 сторінки)

5. Відгук і оцінка роботи студента під час практики – заповнюється керівником практики від підприємства.

6. Висновок керівника практики від університету про роботу студента заповнюється керівником практики від університету.

У перший день практики здобувачі ознайомлюються з планом практики та знайомляться з базою практики. Упродовж наступних 1-2 днів здобувачі складають календарний план роботи та графік відвідування місць проходження практики. Упродовж всієї практики здобувачі ведуть щоденник, у якому занотовують результати своєї роботи.

По закінченні терміну практики керівник від бази практики надає кожному студенту письмову характеристику про його роботу, ставлення до обов'язків, дисциплінованість, особистісні якості тощо. Характеристику підписує керівник практики від бази (психолог) та завіряє печаткою організації. В останній день практики студенти отримують підписи від керівників баз практики та печатки на другій сторінці щоденника.

На п'ятій сторінці щоденника «Робочі записи під час практики» зазначаються напрямки та методи роботи, з якими ознайомилися; занотовуються результати спостережень за роботою спеціалістів, свої враження про роботу психолога; вказується переглянута література з певної тематики; висловлюються зауваження щодо ходу практики тощо. Рекомендується оформити цю сторінку у вигляді таблиці:

ПОДІЇ ДНЯ	КОМЕНТАРІ	ОСЬ ЩО ЦІКАВО...
Роздуми, пов'язані з подіями дня, оцінка його корисності і пізнавальної цінності, своєї участі у подіях	Текст, який з різних причин не відображено у першому стовпчику; післямова, роздуми через деякий час, питання, що виникли протягом дня і потребують додаткових пояснень, читання літератури, обговорення з керівниками практики або викладачами	Уточнення того, що здійснило велике враження, вразило своєю несподіваністю, незвичністю або навпаки повсякденністю

У звіті з практики відображаються результати вивчення програмних запитань, висновки та рекомендації, копії документів та рішень. Обсяг текстової частини звіту – до 24 сторінок.

Звіт з практик має містити:

- Опис системи супервізії в організації
- Протоколи психодіагностичної й корекційно-розвивальної роботи
- Презентація: узагальнення досвіду надання психологічної допомоги представникам різних етнічних, гендерних, вікових, соціальних груп

Оформлення звіту має відповідати загальним вимогам до наукових робіт згідно з державним стандартом ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення».

Текст звіту набирають на комп'ютері через 1,5 міжрядкові інтервали (29–30 рядків на сторінці), друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210 × 297 мм); шрифт текстового редактора – Word Times New Roman, розмір 14 мм, абзац – 1,25. Поля: зліва – 30 мм, справа – не менше 15 мм, зверху і знизу – 20 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковою.

До звіту з практики додається індивідуальне завдання:

- 1) календарний план написання кваліфікаційної роботи; список використаних джерел; завдання дослідження (кваліфікаційної роботи) та зміст роботи
- 2) обґрунтування вибірки емпіричного дослідження; обґрунтування, підбір і опис методик, які використовуються в емпіричному дослідженні в рамках та у відповідності до теми кваліфікаційної роботи; обробка результатів емпіричного дослідження
- 3) Розробка практичних рекомендацій та їх апробація

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєва Н.Є, Перелигіна Л.А. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу: навчальний посібник. Національний університет цивільного захисту України. Харків ; ХНАДУ, 2016, 315 с
2. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Методика та організація наукових досліджень із психології: Навч. Пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 360 с
3. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
4. Миронова С.П., Буйняк М.Г., Гаяш О.В. Методика проведення корекційно-розвиткових занять з дітьми з порушеннями пізнавальної діяльності: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. 172 с.
5. Практикум із групової психокорекції: підручник / С.Д. Максименко, О.О. Прокоф'єва, О.В. Царькова, О.В. Кочкурова. – Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2015. – 414 с.

6. Горностай П. П. Методи групової роботи в системі освіти : методичні рекомендації / П. П. Горностай . К., 2016. 64 с.
7. Мітіна С.В. Науково-дослідницька діяльність студентів: навчально-методичні рекомендації до написання курсових та кваліфікаційної роботи. Київ: Вид-во ТНУ, 2020. 76 с.
8. Мітіна С.В. Навчально-методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт: для здобувачів закладів вищої освіти спеціальності «Психологія». Київ: Вид-во ТНУ, 2024. 76 с.
9. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2016. 464 с.
10. Організаційно-педагогічні аспекти проведення тренінгів з питань соціального захисту і соціальної роботи в умовах воєнного стану : навчально-методичний посібник / Василюк Т. Г., Іванова К. Ю., [Караман О. Л. Лисоконь І. О, Недря К. М., Островська Н. О., Парфанович І. І., Размолодчикова І. В., Трубавіна І. М., Чередниченко О. Ю. ; за ред. . Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 182 с.
11. Психологу для роботи. Діагностичні методики : збірник / [уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. Ужгород : Видавництво Олександра Гаркуші, 2012. 616 с.
12. Савчин М. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид. перероб., доповн. Київ : ВЦ «Академія», 2017. 368 с.
13. Терлецька Л.Г. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. Київ : Главник, 2016. 144 с.

Інформаційні ресурси

- Сайт Таврійського національного університету ім.В.І.Вернадського <https://tnu.edu.ua/normativni-dokumenti-osvitnogo-procesu-universitetupolozenna/>
- Періодичні видання ТНУ. Вчені записки Таврійського національного університету ім..В.І.Вернадського URL: <https://psych.vernadskyjournals.in.ua/>
- Нормативно-правова база. Психологічний супровід та соціально-педагогічна робота. Лист МОН від 16.07.2021 № 1/9-363 “Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти у 2021/2022 н. р.” URL: <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovod-ta-sotsialno-pedahohichna-robota>
- Психологічна служба закладів освіти. URL: <https://psychologdcpp.in.ua/blanki/>